

Kucheriava K. Ya. Optimizing organizational and legal framework for personal peasant farms as cooperation development basis in agricultural sector.

A generalization of the organizational and legal framework for personal peasant farms has been made. Ways have been proposed to avoid systemic misjudgments of state regulation with regard to getting personal peasant farming involved in the agricultural cooperation processes.

Key words: personal peasant farm, agricultural sector, cooperation.

Надійшла до редколегії 10.02.2015 р.

УДК 351:796.011.1:615.825

І. Є. Рибчич,

аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики ХарPI НАДУ,
м. Харків

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ

Досліджено концептуальні засади державного управління розвитком сфери фізичної культури і спорту в Україні. Окреслено понятійно-категоріальний апарат механізмів державного регулювання фінансово-економічного стану галузі. Проаналізовано адміністративно-правові аспекти ресурсного забезпечення розвитку спорту в Україні. З'ясовано вплив соціально-гуманітарної політики держави на стан розвитку фізичної культури населення.

Ключові слова: державне управління, фізична культура, населення, регулювання, ресурсне забезпечення, спорт, сфера, розвиток.

Реформаційні процеси, що відбуваються в Україні, спричиняють істотні зміни в усіх сферах суспільного життя. Даний факт обумовлює необхідність вирішення проблеми поступального інноваційного розвитку сфери фізичної культури та спорту в умовах розвитку ринкових відносин на основі відповідного ефективного механізму державного регулювання та розбудови соціально орієнтованої економічної політики.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства актуальним є всебічне підтримання сфери фізичної культури та спорту з боку держави. Тільки за умови оптимального поєднання дій усіх зацікавлених суб'єктів управління стане реальним забезпечення людини оптимальною руховою активністю протягом усього життя, досягнення нею достатнього рівня фізичної та функціональної підготовленості, упровадження традицій здорового способу життя, сприяння її соціальному, біологічному та психічному благополуччю.

За сучасних умов відбувається процес спеціалізації наукового знання, становлення наукових шкіл досліджень розвитку сфери фізичної культури та спорту. Широке коло питань, пов'язаних із дослідженням проблематики управління розвитком сфери фізичної культури та спорту на державному і регіональному рівні, знайшло своє відображення у працях відомих вітчизняних вчених і фахівців: В. Бауєр, І. Бланк, В. Базилевич, П. Бубенко, М. Дутчак, Ю. Мічуда, В. Мудрик, І. Приходько, Г. Пуятіна, П. Рожков. Окремі адміністративно-правові аспекти означеної проблеми досліджували такі вітчизняні та зарубіжні фахівці: В. Авер'янов, С. Алексєєв,

О. Андрійко, І. Арістова, Л. Арістова, Р. Гостев, С. Гуськов, І. Залюбовська, М. Коваль, В. Костицький, В. Курило та ін. Перехід сфери фізичної культури і спорту на умови існування в нових економічних умовах обумовлює формування управлінської й економічної інфраструктур, успішне функціонування яких неможливе без зміни всієї системи управлінських і підприємницьких відносин. Пізніше почали з'являтися дослідження, що розглядають такі поняття і категорії, як підприємницька діяльність, природа і характер економічних відносин у сфері фізичної культури і спорту, ринок фізкультурно-оздоровчих і спортивних послуг, спортивний маркетинг, спонсорство і контактування у спорті.

Як зазначають науковці, чітке розуміння та осмислення ресурсного механізму, співвідношення та ролі окремих його елементів є важливим для забезпечення ефективної реалізації політики держави [1]. Проблема науково-теоретичного обґрунтування змісту досліджуваних понять присвячено праці вчених у сфері фінансово-ресурсного забезпечення. Але, єдиної думки щодо їх визначення та, відповідно, їх складових не існує, що цілком природно, адже кожен із дослідників підходив до їх змістового обґрунтування з позиції певної галузі знань, специфіки та особливостей функціонування певного соціально-економічного інституту.

У наукових колах різних галузей знань точиться наукова дискусія щодо визначення перспективних шляхів удосконалення ресурсного забезпечення фізичної культури та спорту, під час якої не проводиться відповідного розмежування між власне системою ресурсного забезпечення діяльності сфери фізичної культури та спорту і механізмами фінансового регулювання цих процесів. Неповною мірою окресленою серед них є проблематика розробки соціально-ринкових механізмів інноваційного розвитку сфери фізичної культури і спорту, що створює умови для відбору та реалізації стратегії сталого довгострокового її розвитку.

Метою статті є з'ясування особливостей державного регулювання забезпечення фінансово-ресурсного розвитку галузі фізичної культури і спорту в Україні.

Сфера фізичної культури та спорту як галузь виробництва фізкультурно-спортивних послуг є середовищем, у якому створюється життєвий простір реалізації спеціально-прикладних знань її працівниками з метою задоволення різноманітних потреб фізкультурно-оздоровчого, спортивного характеру соціуму, держави, певних верств суспільства, окремого індивіда. Надзвичайно широкий спектр суспільних потреб і високі вимоги до кількісно-якісних характеристик створюваного продукту галузі є тими факторами, що зумовлюють цільове спрямування діяльності системи галузі, з виокремленням її підсистем зі специфічними, лише їм притаманними завданнями, що дає змогу систематизувати й класифікувати профільний кадровий корпус, який забезпечує функціонування галузі в цілому, а також окремих її підсистем [3].

У державній програмі розвитку фізичної культури та спорту на 2012 – 2016 рр. визначено, що сфера фізичної культури та спорту знаходиться в кризовому стані, який є небезпечним викликом соціальної і гуманітарної безпеці країни. Серед чинників, що обумовлюють розвиток та поглиблення кризових явищ, є рівень ресурсного забезпечення діяльності галузі, який є вкрай недостатнім, що обумовлено не тільки важким економічним становищем держави, кризами світової економіки тощо, але й проблемами суспільно-політичного, управлінського, науково-методологічного характеру. Саме ці питання обумовлюють необхідність упорядкування та розробки засад державного регулювання розвитку фізичної культури та спорту в Україні.

Як свідчить світовий досвід, засоби фізичної культури і спорту володіють універсальною здатністю в комплексі розв'язувати проблеми підвищення рівня здоров'я населення та формування здорового морально-психологічного клімату в колективах і в суспільстві в цілому. Розуміння того, що майбутнє будь-якої країни пов'язано зі здоров'ям членів суспільства, зумовило посилення ролі фізичної культури і спорту в діяльності зі зміцнення держави й суспільства, активного використання засобів фізичної культури і спорту в підтриманні та зміцненні здоров'я населення. Розв'язання проблем адміністративного регулювання фізичної культури та спорту й чіткої правової регламентації, підвищення ефективності діяльності органів публічної влади зі здійснення контролю у сфері фізичної культури і спорту, чітке розмежування повноважень органів публічної влади й органів місцевого самоврядування, розроблення шляхів оптимізації державного регулювання фізичної культури і спорту є визначальними чинниками поліпшення якості цього регулювання.

На сучасному етапі розвитку фізичної культури і спорту існує потреба у визначенні подальшої стратегії дій на основі узагальнення вітчизняної практики з урахуванням положень Конституції України, законодавчих та нормативних актів. Стратегічною метою відновлення та реформування сфери фізичної культури і спорту є: підвищення якості життя та рівня здоров'я населення; підтримання високого рівня працездатності людей; профілактика негативних соціальних явищ з боку незайманої молоді; розвиток спортивної інфраструктури. Однак необхідно чітко виокремити роль і місце держави в цій галузі спортивного підприємництва та благодійності. Усі ці напрями розвитку фізичної культури та спорту існують, але чіткі межі їх втручання та ефективності досі не визначено [4]. Водночас існує низка об'єктивних і суб'єктивних факторів, які гальмують подальший розвиток сфери фізичної культури та спорту. Це, насамперед, методологічні й правові чинники обґрунтування державної політики розвитку сфери фізичної культури та спорту, це стримує формування прозорого сектора спортивних послуг і його інноваційний розвиток.

Можна стверджувати, що сфера фізичної культури та спорту зазнає фінансової, інформаційної, інституційної, інфраструктурної та системної кризи. Необхідно сформулювати методологічні основи розвитку сфери фізичної культури та спорту, впровадження законодавчої бази регулювання сфери фізичної культури та спорту, в яких необхідно чітко сформулювати роль держави та приватного сектора. Слід також уважати негативним чинником непослідовну політику держави стосовно виконання норм законів, які регламентували ті або інші елементи системи державного регулювання ринкових відносин у сфері фізичної культури та спорту. Таким чином, запропоновані рекомендації нададуть можливість вплинути на вирішення низки соціально-економічних проблем, а саме: проблеми оздоровлення нації та проблеми шкідливих звичок тощо.

Фізична культура – це сукупність досягнень суспільства у створенні та раціональному використанні спеціальних засобів, методів і умов цілеспрямованого вдосконалення людини. Головними показниками розвитку фізичної культури на нинішньому етапі розвитку нашої держави є рівень здоров'я та фізичний розвиток різних верств населення. Механізм державного управління – це сукупність засобів, методів, важелів за допомогою яких органи державної влади впливають на будь-яку соціально-економічну систему з метою досягнення визначених цілей, і основою ефективного застосування яких є дотримання наріжних принципів управління, наявність прямих і зворотних зв'язків між суб'єктом та об'єктом управління [2]. Поняття

“державне регулювання” вживається в контексті цільового впливу органів державної влади на певний об’єкт управління – соціально-економічну систему, галузь, суспільні відносини в певній сфері тощо, яке здійснюється завдяки реалізації функцій та механізмів із дотриманням принципів управлінської діяльності.

Отже, державне регулювання розуміється саме як спрямованість управлінської діяльності, яка передбачає впорядкування, систематизацію, улаштування певного об’єкта управління з метою досягнення ним певного стану, ефективного функціонування, забезпечення виконання ним свого соціального призначення. Зміст поняття “державне регулювання” необхідно визначати через розуміння його як функції державного управління, і тому змістом державного регулювання є діяльність з реалізації функцій держави або створення і застосування норм для забезпечення певного виду діяльності. Таким чином, державне регулювання як функція спрямована на забезпечення реалізації інших функцій державного управління, що, власне, призводить до втрати її сутнісного змісту, адже функції завжди конкретні і визначають чітко окреслений вид діяльності [6].

Механізм державного регулювання розглядається як сукупність організаційно-економічних методів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємопов’язані функції для забезпечення безперервної, ефективної дії відповідної системи або як сукупність форм, методів, засобів впливу на економіку, що охоплюють економічні відносини, які склалися між суб’єктами та об’єктами регулювання в процесі визначення та реалізації мети. Під державним регулюванням розвитку фізичної культури та спорту розуміється скоординована відповідно до загальнонаціональних інтересів та державної політики у сфері фізичної культури та спорту діяльність органів державної влади, спрямована на створення оптимальних нормативно-правових, організаційних, адміністративних умов для функціонування системи ресурсного забезпечення фізичної культури і спорту в Україні.

Державне ресурсне регулювання розвитку сфери фізичної культури та спорту впорядковує, організовує, спрямовує діяльність системи ресурсного забезпечення галузі, а остання – через відповідні механізми реалізує функції фінансового регулювання розвитку фізичної культури та спорту. Під поняттям “механізм державного регулювання розвитку фізичної культури та спорту” ми розуміємо методологічну сукупність взаємопов’язаних та узгоджених за цільовим спрямуванням економічних, правових, адміністративних методів, засобів, інструментів, важелів спрямованих на формування, розподіл, використання ресурсів, призначених забезпечити функціонування та розвиток фізичної культури та спорту в Україні [9]. Ще однією складовою механізму державного регулювання розвитку фізичної культури та спорту є методологічна сукупність правових, економічних, адміністративних методів, засобів, інструментів та важелів, специфіка застосування та зміст впливу яких визначається цільовою спрямованістю та процесуальним етапом регулювання. Правові та адміністративні методи на всіх процесуальних етапах представлені правовим регламентуванням, розпорядче-юридичними діями; адміністративним нормуванням; санкціями за порушення адміністративного законодавства.

Визначені перспективні шляхи удосконалення механізмів ресурсного регулювання розвитком фізичної культури та спорту не претендують на повну вичерпність, а відзначають лише найбільш критичні та нагальні проблеми, що потребують розв’язання [8]. Становлення соціально-ринкової економіки відбулось

в Україні в дуже стислі строки. Цей процес характеризується формуванням суспільства, яке досягло високого рівня добробуту та економічної стабільності, а також подальшим удосконаленням соціальної функції держави, зростанням витрат держави на соціальну сферу й розвитком соціальної інфраструктури. Внутрішній стан суспільства та існуючі проблеми є реальним джерелом формування цілей соціально-економічного розвитку держави. Життя сучасного суспільства неможливе без передбачення майбутнього, визначення цілей і завдань його розвитку, обґрунтування засобів досягнення поставлених цілей, тобто без стратегії розвитку на певний період часу. Сутність державного управління соціально-економічним розвитком вимагає налагодженого цілепокладання, конкретного прогнозування, програмування та планування дій, визначення економічної політики держави щодо найважливіших економічних і соціальних процесів та формування ставлення до них держави в особі законодавчої та виконавчої влади, враховуючи вплив ринкової інфраструктури.

Принципово нова система соціально-економічних відносин, які формуються в Україні, має бути адекватно відтворена в соціальній політиці держави. Процес здійснення активної соціальної політики повинен бути спрямований на формування нової якості соціального буття, на підвищення індексу людського розвитку. У складній структурі суб'єктів соціального розвитку і здійснення соціальної політики безпосереднім і основним суб'єктом є особистість, індивідуальність [5]. Жодне завдання соціального розвитку і соціальної політики не може бути розв'язане, якщо не будуть створені умови для самореалізації потенціалу людини. Поліпшити ситуацію можна за умови, якщо в центрі реформування системи господарювання й управління буде людина з її інтересами і проблемами. Однак, як свідчить досвід, реформування сфери соціального розвитку в Україні здійснюється непослідовно і суперечливо. Однією з причин такого становища є невизначеність загальних теоретичних положень. Нові умови господарювання вимагають перегляду теоретичних засад цієї проблеми.

Крім того, входження України в європейське співтовариство накладає певні зобов'язання щодо врахування міжнародного досвіду впровадження ринкових організаційно-правових моделей соціального розвитку та сформованого рівня соціальних стандартів життя, а також розвитку соціальної інфраструктури, діяльність якої зорієнтована на задоволення соціально-культурних, духовних та інтелектуальних потреб людини. Сприяння формуванню в людини здорового способу життя визначене законодавством України як один з основних напрямів державної політики, що передбачає необхідність багатосекторальної діяльності, залучення до неї держави, громади, некомерційних і комерційних неурядових організацій та індивідуумів. Разом з тим, не менш актуальною є проблема забезпечення виконання вимог чинного законодавства щодо сприяння здоров'ю та здоровому способу життя з боку всіх суб'єктів суспільних відносин. На сьогодні досить широка нормативна база, напрацьована в Україні з цього питання, є недостатньо ефективною через невиконання діючих законів [7]. Проблема ефективного розвитку сфери фізичної культури та спорту як сегменту соціальної інфраструктури має актуальне значення для України.

Поглиблення реформування економіки суттєво впливає на розвиток ринкових відносин у сфері фізичної культури та спорту в Україні, що характеризується змінами форм власності, форм господарювання, правил, прийомів управління фізичною культурою та спортом, якістю популяризації здорового способу життя. Сталий

розвиток ринкової економіки має певні соціальні орієнтири на якість життєдіяльності населення, на виховання людини, яка має гармонійне поєднання в собі духовного багатства, моральну чистоту та фізичну досконалість через формування потреби у веденні здорового способу життя. Організаційна, управлінська та економічна діяльність у сфері фізичної культури та спорту направлена на задоволення зростаючих потреб населення в фізкультурно-оздоровчих послугах високої якості, які сприятимуть розвитку людського потенціалу, впровадженню європейської системи цінностей та розвитку сфери фізичної культури і спорту у регіоні.

Ураховуючи той факт, що сфера фізичної культури та спорту стосується соціально-економічного аспекту життєдіяльності людини та функціонує в умовах ринкової економіки, доцільним, на наш погляд, є застосування системного підходу до розробки стратегічних заходів соціально-ринкового механізму інноваційного розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні. Економіка фізичної культури і спорту вивчає процеси, відносини, причинно-наслідкові зв'язки, що виникають у зв'язку з наданням фізкультурно-спортивних послуг. Сукупність цих процесів і пов'язаних з ними відносини утворюють економічну систему фізичної культури і спорту. Для сфери фізичної культури і спорту особливої значущості набуває планомірна форма координації господарської діяльності, що представляє систему взаємозв'язаних ланок. В умовах жорсткої конкурентної боротьби та швидко змінюваної ситуації фізкультурно-спортивні організації повинні не лише концентрувати увагу на внутрішньому стані справ, але й виробляти довгострокову стратегію поведінки, яка б дозволяла встигати за змінами, що відбуваються в навколишньому оточенні. У минулому багато організацій могли успішно функціонувати, звертаючи увагу в основному на щоденну роботу, на внутрішні проблеми, пов'язані із підвищенням ефективності використання ресурсів в поточній діяльності [9]. Однак зараз, хоч і не змінюється завдання раціонального використання потенціалу в поточній діяльності, виключно важливим стає здійснення такого управління, яке забезпечує адаптацію фізкультурно-спортивної організації до швидко змінюваних зовнішніх умов.

Прискорення змін в оточуючому середовищі, поява нових потреб і змін позицій споживачів, зростання конкуренції за ресурси, інтернаціоналізація підприємництва, поява нових досягнень науки та техніки, розвиток інформаційних мереж, широка доступність сучасних технологій, зміна ролі людських ресурсів, а також низка інших причин спричинили різке зростання значення стратегічного управління. Ефективність стратегічного управління залежить від розробки складної системи шляхів, способів, форм і методів раціонального й ефективного розміщення основних структурних елементів ринку фізкультурно-спортивних послуг та їхнього взаємоузгодженого та збалансованого функціонування. Ступінь впливу фізичної культури та спорту на країну, регіон забезпечує сумісність їх розвитку зі збереженням навколишнього середовища і різноманітності біологічних ресурсів, культурою і цінностями місцевого населення, що в цілому забезпечує економічну ефективність управління ресурсами.

Аналіз тенденцій розвитку сфери фізичної культури та спорту в ринкових умовах свідчить про те, що головними елементами впровадження соціально-ринкового механізму її функціонування повинні бути: система динамічного балансу попиту та пропозиції, комерціалізація, інноваційна політика органів місцевої влади, формування ефективних організаційно-правових та управлінських структур. Процес реформування економіки вимагає нових підходів до управління фізкультурно-спортивними

організаціями: на перший план виходять ринкові схеми й економічні критерії ефективності, підвищуються вимоги до гнучкості управління, тому що економічне середовище в даний час украї нестійке.

Науково-технічний прогрес і динаміка зовнішнього середовища змушують сучасні фізкультурно-спортивні організації перетворюватися на усе більш складні інформаційні системи. Для забезпечення керованості таких систем необхідні нові моделі, прийоми і правила управління, що відповідають складності функціонування суб'єкта економіки. У конкурентній боротьбі перемагає той, хто краще задовольняє інтереси споживачів, тому кожна організація повинна прагнути до розвитку конкурентних переваг, тобто до примноження ключових чинників успіху. Подальші наукові пошуки можуть бути спрямовані на систематизацію, класифікацію, визначення складових механізмів матеріально-технічного, медичного, правового іншого видів забезпечення діяльності галузі.

Література:

1. Барський Ю. М. Сутність та принципи фінансового регулювання економічного розвитку регіону [Електронний ресурс] / Ю. М. Барський, Т. Л. Маркевич // Пробл. використ. соц.-економ. та природ.-ресурс. потенц. регіону: фін. політ. та інвестиції : зб. наук. пр. – 2011. – № 4. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Бойко-Бойчук О. Семантичний аналіз та визначення категорії “державне регулювання” / О. Бойко-Бойчук // Вісник НАДУПУ. – 2007. – № 3. – С. 46– 58.
3. Гончаренко А. І. Спортивне спонсорство як альтернативне джерело фінансового забезпечення дитячо-юнацьких спортивних шкіл / А. І. Гончаренко // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 13 – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
4. Жарая С. Б. Механізми державного регулювання підприємницької діяльності: до питання термінології [Електронний ресурс] / С. Б. Жарая // Наук. вісник Академ. муніцип. упр. : зб. наук. пр. Серія “Управління”. – 2011. – № 3 – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
5. Івашко А. О. Концептуальні основи фінансового механізму [Електронний ресурс] / А. О. Івашко // Наук. вісник Волинського нац. ун-ту ім. Л. Українки. – 2010. – № 4. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
6. Кремень О. І. Категорія “Фінансовий механізм”: науково-методичні підходи до тлумачення сутності [Електронний ресурс] / О. І. Кремень, В. М. Кремень // Інноваційна економіка. – 2012. – № 33. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
7. Про фізичну культуру і спорт : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. Радченко О. В. Категорія “механізм” у системі державного управління / О. В. Радченко // Держава та регіони. Серія “Державне управління”. – 2009. – № 3. – С. 64– 69.
9. Шевцова О. Й. Концептуальні засади удосконалення фінансового механізму розвитку людського потенціалу в Україні [Електронний ресурс] / О. Й. Шевцова, С. В. Качула // Вісник Дніпропетровського ун-ту Серія “Економіка”. – 2012. – № 6 (3). – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

Rybchych I. Ye. State regulation of resource capacity of physical culture and sports in Ukraine.

The principles for public administration of physical culture and sports development in Ukraine are investigated. The concepts and categories of state regulation of financial and economic condition of the sphere is outlined. Analysis of the administrative and legal aspects of resource support for developing sports in Ukraine is conducted. The influence of socio-humanitarian policy on the state of physical culture development is explored.

Key words: public administration, physical culture, population, regulation, resource support, sports, sphere, development.

Надійшла до редколегії 10.02.2015 р.